Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta (Tilapäinen suojelu) HE 252/2022 vp

Kukka Krüger / MMO

q

Esityksen tavoitteena on varmistaa Ukrainasta paenneiden tilapäiselle suojelulle mahdollisimman sujuva jatko sekä viranomaisen että henkilön itsensä näkökulmasta

Unionin lainsäädäntö

- Tilapäisen suojelun direktiivi 2001/55/EY
- EU:n oikeus- ja sisäasioiden neuvosto hyväksyi 4.32022 päätöksen (EU) 2022/382 Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteen toteamisesta (*neuvoston täytäntöönpanopäätös*)

Kansallinen lainsäädäntö

- Valtioneuvoston 7.3.2022 tekemä päätös 149/2022 tilapäisen suojelun antamisesta Ukrainan tilanteeseen vastaamiseksi (valtioneuvoston päätös)
- Ulkomaalaislain säännökset (muun muassa 110 § ja 60 §)

Oleskelulupaa koskeva sääntely

- Tilapäisen suojelun direktiivi *edellyttää* jäsenvaltioiden myöntävän oleskeluluvan tilapäistä suojelua saaville henkilöille suojelun ajaksi ja antavan tästä asiakirjat tai muut vastaavat todisteet.
- Neuvoston täytäntöönpanopäätös määrittää tilapäisen suojelun keston perustuen tilapäisen suojelun direktiiviin.
- Luvan myöntämistä ja uusimista koskevaan menettelyyn sovelletaan kansallista lainsäädäntöä.
  - 110 §: Ensimmäinen tilapäinen lupa myönnetään enintään yhdeksi vuodeksi.
    - » Tällä hetkellä kaikki myönnetyt oleskeluluvat päätyvät 4.3.2023.
  - 60 §: Edellyttää, että jatkolupaa haetaan Suomessa.
    - » Jatkoluvan myöntämiseen sovelletaan samoja ulkomaalaislain säännöksiä kuin mihin tahansa lain nojalla haettavaan ja myönnettävään jatkolupaan.

Tilapäisen suojelun kesto on yhteensä enintään 3 vuotta

- Neuvoston päätöksellä käyttöön otetun tilapäisen suojelun voimassaoloaika on ensimmäisessä vaiheessa direktiivin mukaisesti yksi vuosi päätöksen voimaantulosta eli 4.3.22– 4.3.23.
- Jos neuvosto ei tänä aikana päätä tilapäisen suojelun lopettamisesta, voimassaoloa jatkuu 4.3.24 saakka. Tällaista päätöstä ei olla tekemässä, vaan suojelu jatkuu.
- Neuvosto voi vielä erikseen päättää pidentää tilapäisen suojelun voimassaoloa enintään yhdellä vuodella eli 4.3.2025 asti.

Tilapäisen suojelun perusteella myönnettävät oleskeluluvat – 110 a §

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia väliaikaisesti siten, että siihen lisätään uusi 110 a §, jonka mukaan:

1) **Lain voimaantulon jälkeen myönnettävät oleskeluluvat** olisivat voimassa koko sen ajan, kun tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu.

2) **Ennen lain voimaantuloa jo myönnettyjen oleskelulupien** ja niiden osoitukseksi annettujen **oleskelulupakorttien** voimassaolo jatkuisi suoraan lain nojalla koko sen ajan, kun tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu.

Tilapäinen suojelu jatkuu Euroopan unionin tasolla korkeintaan 4.3.2025 asti, joten laki olisi voimassa 4.3.2025 asti. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Oleskelulupakortti uusittaisiin hakemuksesta

- Jo myönnettyjen oleskelulupakorttien voimassaolo jatkuisi suoraan lain nojalla koko sen ajan, kun oleskelulupa on voimassa. Fyysisessä oleskelulupakortissa olisi edelleen merkitty luvan päättymispäiväksi 4.3.2023.
- Viranomaisilla on ulkomaalaisvalvontaa suorittaessaan mahdollisuus tarkistaa henkilön oleskeluluvan ja oleskelulupakortin voimassaolo suoraan UMA-järjestelmästä.
- Maahanmuuttovirastolta voisi hakea uutta oleskelulupakorttia, jossa voimassaolotiedot ovat ajan tasalla, esimerkiksi matkustamista varten. Tämä ei kuitenkaan olisi välttämätöntä eikä sillä olisi vaikutusta henkilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Esityksen vaikutukset

- Ensimmäiset oleskeluluvat myönnettäisiin heti koko tilapäisen suojelun ajaksi, jolloin vältettäisiin tilanne, että ensimmäisiä lupia myönnetään hyvin lyhyeksi aikaa ja luvat pitää uusia.
- Tilapäistä suojelua jo saavan ei tarvitsisi erikseen hakea oleskeluluvalleen jatkoa.
- Lakimuutos poistaisi voimavaratarpeet, jotka olisivat aiheutuneet jatkolupahakemusten käsittelystä Maahanmuuttovirastossa tilanteessa, jossa erilliselle lupamenettelylle ei ole tarpeita liittyen lupaharkintaan tai hakijoiden oikeuksiin.
- Vältettäisiin tilanne, jossa oleskeluluvan päättyminen kesken suojelun voimassaolon johtaisi unionin oikeuden vastaiseen tilanteeseen ja henkilön itsensä kannalta vähintään epäselvään tilanteeseen.
- Muutoksesta on tiedotettava mahdollisimman laajasti.

Ei vaikutusta kotikunnan määräytymisen perusteisiin

- Oikeus kotikuntaan määräytyy kotikuntalain (201/1994) mukaan eikä tämä esitys muuta kotikunnan määräytymisen perusteita. Esitys muuttaa ainoastaan hallinnollista oleskelulupaprosessia.
- Ehdotettu 110 a § jatkaisi aiemmin myönnettyjen, 4.3.2023 päättyvien tilapäisten oleskelulupien niin sanottua yhteenlaskettua kestoa yli vuoteen. Näin luvan saaneet henkilöt täyttäisivät lain voimaantullessa kotikuntalain vaatimuksen yli vuoden oleskeluluvasta.
- Heidän oikeutensa kotikuntaan riippuisi kuitenkin siitä, täyttävätkö he myös kotikuntalain vakinaisen asumistarkoituksen edellytykset.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi